

Ljubljana, 18./I. 1923. — III./3.

Posamezna številka 4 K; mesečna naročnina za SHS 16 K jugoslov. Mesečna naročnina za inozemstvo 24 K jugoslov. Sodrugi! Podpirajte

naš tisk z zbiranjem naročnikov in z zbirkami za tiskovni sklad. Kdor ne prejema redno lista, naj ga takoj reklamira!

„Delavske Novice“, Ljubljana, Turjaški trg 2.

Za združeno socijalistično stranko. — Za enotno fronto delovnega ljudstva.

V nedeljo se vrši konferenca Enotne Proletarske Fronte v Ljubljani. Proletariat, delovno ljudstvo cele Slovenije in Jugoslavije zre na to konferenco z največjim zanimanjem, zre na to konferenco z velikimi nadami, pričakuje, da zastopniki vseh struj proletarijata najdejo pravilno platformo, programatično in organizatorično, za združenje vseh socijalistov v enotno fronto, v enotno socijalistično stranko delovnega ljudstva.

Pred tremi leti se je začel razkol med socijalisti v Sloveniji. Neposredni povod razkola je bil ministerijalizem, ki ga je odločno zastopal samo A. Kristan, in pa zahteva slovenskega proletarijata po združenju s srbskim in hrvaškim, ki je kompaktno obsojal ministerijalizem A. Kristana, Korača in Bukšeka. Takrat smo bili v poprevratni revolucionarni situaciji. Jugoslovanska buržuazija je bila slaba, je popuščala in dajala koncesije. A proletarijat je bil kompaktno organiziran v strokovnih organizacijah in politično v socijalistični delavski stranki. Razkol v Sloveniji je takrat značil spojitev slovenskega proletarijata s srbo-hrvaškim — takrat še enotno politično in strokovno organiziranim. Boj je bil torej naperjen ne proti socijalistični stranki v Sloveniji, temveč proti njenemu takrat glavnemu voditelju A. Kristanu, ki je rajši bil zvezan z buržuazijo, z demokrati, kakor pa s srbo-hrvaškim delavstvom.

V Jugoslaviji smo bili pred volitvami v konstituantno. Ustavni boj je bilo glavno vprašanje časa. V zvezi z ustavnim bojem so bila pereča vprašanja mednarodnega karakterja: moralo se je zavzeti stališče napram Ruski Revoluciji in revolucionarnim pokretom v centralno-evropskih državah. Vsled slabih mednarodnih zvez in informacij, je del proletarcev zavzel k tem velikim dogodkom nepravilno stališče, kar je silno poostriilo medsebojne frakcijske boje in ti so doveli do popolnega razkola v delavskem pokretu Jugoslavije. To je spretno izkoristila buržuazija, ki se je medtem s pomočjo ministerijalcev ojačila, ter je z vso silo udarila z »Obznano« in »Zakonom o zaščiti države« po delavskem razredu in pričela brezobzirno ofenzivo proti delavnemu ljudstvu sploh.

Dve leti brezobzirne ofenzive vladajoče buržuazije so silno ojačale politično in gospodarsko nadvlado, samovlado kapitala v Jugoslaviji. Kapital ne potrebuje več delavskih voditeljev za maskiranje svoje anti-ljudske politične in gospodarske ofen-

zive. On se čuti dovolj močan, da odkrito vodi svojo ofenzivo proti ljudstvu in proti vsem zavojevanim ljudskim pravicam v poprevratni dobi. Navzlic lepi želji nekaterih nazovno-socijalistov, se je ministerijalizem danes izživel — buržuaziji je nepotreben — a delavski razred je kompaktno uvidel vso škodljivost ministerijalne politike.

Delavski razred je danes organizatorično silno razkosan in oslabil. Ena edina strokovna organizacija, to je Savez Grafičarjev Radnika je enotna in močna. Ostale strokovne organizacije so razkosane v 7—10 delov in silno oslabele. Komunistične stranke je razpuščena. Socijalistična stranka je razcepljena, notranje nekonolidirana in oslabiljena. Narodno-socijalistična in krščansko-socijalistična sta vsled svojih zvez z demokrati in klerikalci nemočni in kompromitirani. V Sloveniji, kjer je proletarski razred mest in vasi večina prebivalstva, je socijalistični pokret vsled gornjih faktov v silni krizi. Oficijala socijalistične stranke, zastopana po »Napeju«, je popolnoma breznačelna, sektaška in brez vsakega večjega političnega vpliva na množice. Socijalistična stranka v Mariborskem okrožju, ki je od vseh socijalističnih grup, v svojih glasilih »Enakost« in »Volkstimm«, še najvernejši izraz štajerskega proletarijata, je izdvojena iz oficijelne Berngotove socijalistične stranke. Neodvisni socijalistični pokret okolo »Delavskih Novic«, ki je najvernejši izraz proletarijata na Kranjskem, je napaden od zagrebških »Borbašev« in belgrajske grupe okolo »Radnika« kot oportunističen.

Položaj delavskega razreda na Hrvaškem, v Bosni in Srbiji je mnogo težji kot v Sloveniji. V vseh teh provincijah tvori delavstvo le neznamenit del prebivalstva, samo 15 odstotkov. V vseh teh provincijah je nacionalni šovinizem preobladal maloburžuazne kroge in deloma tudi proletarske, nerazvite in nepismene množice. Zato je v vseh teh pokrajinah stvarjanje enotne fronte danes še nemogoče: proletarski razred se nahaja še v preveliki krizi. Ali gotovo je, da bo proletarijat prebolel to krizo, temprej pod udarci nacionalnega šovinizma in terorja kapitalističnega. Pod udarci kapitalistične ofenzive bodo tudi zavedni borbeni proletarci tako med socijalisti, kot med komunisti morali priti do spoznanja, da je edina rešitev v današnji situaciji stvarjanje enotne fronte proletarijata v boju za najosnovnejše pravice in svobode. Dragiša Lapčević, edini izraziti načelni voditelj srbske socijalne demokracije, se ne

more strinjati s politiko oficijalne socijalistične stranke, ki jo vodi minister Korač: zato se je »umaknil« iz političnega življenja, da »počaka« razvoj krize.

Dve leti »Obznane« in »Zakona o zaščiti države«, dve leti ofenzive kapitala so marsikaj naučili razredno-zavedni proletarijat vseh struj in njans. Slovenija, pokrajina z industrijskim proletarijatom, pokrajina, kjer je proletarijat mest in vasi ogromna večina prebivalstva, mora z odločnim, samopožrtvovalnim nastopom za enotno fronto pokazati delavstvu primer proletarske solidarnosti v boju proti kapitalistični ofenzivi, v boju za najosnovnejše ljudske pravice in svobode, v boju za pravico delavskega razreda do življenja, političnega, kulturnega, gospodarskega udejstvovanja. Delavski razred Slovenije je pozvan za vzgled, stvoriti enotno fronto predvsem proti svoji slovenski buržuaziji. Slovenska buržuazija, reakcionarna in nazadnjaška na vseh poljih, je zastopana po pravici v klerikalni stranki, ki se pripravlja, da zadobi absolutno pravico govoriti v imenu slovenskega naroda, dasiravno je ogromna večina ljudstva v Sloveniji proletarijat, delovno ljudstvo, ki nima s temnim klerikalizmom, ki predstavlja skrajno monarhistično reakcijo — ničesar skupnega.

Danes so odpadli povodi razkola med socijalističnimi frakcijami v Sloveniji. Če se razlikujemo v ustavnostnih mednarodnih vprašanjih, če malo drugače gledamo na mednarodno situacijo, se vendar lahko združimo v boju za najosnovnejše pravice in svobode ljudske, v boju za pravico do življenja, udejstvovanja delavskega razreda, v boju zoper ofenzivo kapitala.

Grupi »Delavskih Novic« bodo očitali naši nasprotniki, da smo se združili s socijalpatrijoti. Socijalistom bodo nasprotniki predbacivali, da so se združili s prepovedanimi komunisti. Ali vsi ti očitki bodo prihajali iz vrst sovražnikov delovnega ljudstva, v cilju, da sprečijo enotno fronto proletarijata.

Manifestacija rudarskega proletarijata v Sloveniji za enotno fronto.

Grupa okrog »Delavskih Novic« in socijaldemokratje, krščanski in narodni socijalisti za enoten nastop proletarijata na razredni podlagi.

Dne 14. t. m. sta se vršila volilna shoda rudarskega proletarijata v Zagorju in Trbovljah.

Ob 10. uri dopoldne so se zbrale grupe nezavisnih krščanskih in narodnih socijalistov in socijaldemokratov ter napolnile dvorano g. Mihečiča v Zagorju. Shodu je predsedoval s. Čepin, ki je pozdravil vse navzoče grupe in izrazil željo, da pride končno do ujedinjenja vseh proletarskih strank. Nato je podal

Delovno ljudstvo iz mest in vasi pričakuje od nas, da stvorimo enotno fronto. Ono je pasivno in bo ostalo pasivno toliko časa, dokler se ne ustvari ta enotna fronta, ki edina more sčasoma ustaviti ofenzivo kapitala proti delovnemu ljudstvu, ki edina more voditi uspešno boj za osnovne ljudske pravice in svobode, za svobodno koalicijo delavskega razreda, za napredek in progres, za osvoboditev delovnega ljudstva od kapitalističnega izkoriščanja.

Zato je sveta dolžnost vseh razredno-zavednih proletarcev, da ne pozabijo prošlosti, temveč, da se iz prošlosti učijo, da imajo v očeh vse ogromne izkušnje delavskega razreda v boju za socijalizem, da imajo v očeh izkušnje nemških proletarcev in njihovega boja proti »Socialistengesetz«, da imajo izkušnje italijanskega proletarijata v očeh, kjer je vsled pomanjkanja enotne fronte nastopila diktatura fašistov, da storijo vse, da nacionalno-šovinistični duh ne prodre med proletarijat, da storijo vse, da žrtvujejo vse, da se proletarijat ne zastrupi s črnim klerikalizmom, da žrtvujejo in store vse mogoče, da pride do združenja vseh socijalističnih struj, ki so poštene, nekompromitirane, ki hočejo iskreno in pošteno voditi boj proti ofenzivi kapitala za osnovne ljudske pravice in svobode, za svobodno koalicijo delavskega razreda.

Združimo razredno-zavedne socijaliste vseh struj v Sloveniji! Proletarijat Srbije, Hrvatske, Bosne in Vojvodine nam bo brezdvomno prejel ali slej sledil, če se bomo držali marksističnih naših načel in se varovali vseh stranpotij, ki peljejo proletarijat v meščanske vode.

Zivela združena socijalistična stranka delovnega ljudstva! Zivela enotna fronta proletarijata!

OPOZORILO.

»Delavske Novice« ne uživajo podpore bank, temveč so navezane edino le na točno plačevanje naročnikov. — Zato, sodrugi, poravnajte svoje obveznosti! Uprava.

Sodrugi! Poravnajte zaostalo naročnino.

in socialnih odnošajev. Svetovni kakor tudi jugoslovski kapital izžema kakor pobesen z roko v roki krvave žulje delovnega ljudstva. Namen današnjega shoda je, se pogledati v to, kako se naj poglobljeno kapitala zajezi.

Želja delov. mas je, da se delavci trpinam koljejo med seboj, temveč, da se v slogi borijo skupno za svoje najprimitivnejše človeške in državljanske pravice. Ali ne leži ravno v tem bratomornem klanju nesreča, golota in bosota nas vseh? Zakaj sovražijo delavci svojega brata sotrpina, ako je on slučajno pristaš kakega drugega političnega ideala? Ali ne izkorišča ta razdor kapital v svojo korist na škodo delovnega ljudstva?

Mi imamo samo enega nasprotnika, t. j. kapital in zato je naša dolžnost, da strnemo svoje vrste in vodimo boj proti njemu na razredni podlagi v doseg naših najprimitivnejših človeških in državljanskih pravic.

Razdor v vrstah delovnih mas ne dela masa sama, temveč voditelji, kateri pokazujejo vsak na svojo zvezdo bodočnost. Tudi vsakdo od nas ima svoje ideale, ali predno jih hočemo uresničiti, se moramo vendar obleči in nahraniti, da potem pripravljene korakamo naprej. To je skupna zahteva vseh proletarskih strank in grupacij in na tej zahtevi se moramo v borbi proti kapitalu in na pohodu v lepšo bodočnost ujediniti.

Masa delovnega naroda hoče ujedinenja in sloge, da na podlagi minimalnega akcijskega programa, doseže to, kar se da doseči pri današnjih reakcionarnih prilikah.

Dovolj je bilo bratomornega klanja, živel enotna fronta proletarijata! (Vsi zbrani so izvajanju govornika burno aplavdirali z vzkliki: živel enotna fronta, živel sloga! Živelo ujedinenje!)

Nato se oglasi k besedi s. Arh (socijaldemokrat grupa »Napreje«), ki izvaja, da je sicer za enotno fronto, ali da bi bilo potrebno, da se združijo proletarske mase v socijaldemokratski stranki. Navzoči glasno protestirajo proti temu, češ da to ni ujedinenje in da je to le prosta agitacija za socijaldem. stranko.

Sodrug Štefanovič na izvajanja sodruga Arha odgovarja, da na ta način ni mogoče postaviti enotne fronte, temveč je potrebno, da vse proletarske stranke odkrito in pošteno pridejo druga drugi nasproti, da pride do ujedinenja.

Tovariš Flisek, predsednik krščansko-socialne delavske organizacije, odločno zavrača naziranje socijaldemokrata Arha, češ da govori kot jetičen človek, ki stoji pred svojo smrtjo. Izraža svojo najiskrenejšo željo, da bi prišlo na podlagi minimalnega akcijskega programa do enotne fronte vseh proletarskih strank. Govorniku navzoči glasno odobravajo.

Tovariš Trbušak, predsednik narodno-socialistične stranke, najiskrenejše pozdravlja vpostavitelj enotne fronte vseh proletarskih strank na podlagi razrednega boja proti edinemu nasprotniku delavstva, kapitalu.

Govorniku sledi živahno odobranje.

Nato predlaga in prečita sodrug Štefanovič sledečo

resolucijo:

Z ozirom na politično, strokovno in gospodarsko razcepljenost delavskih mas Slovenije, kar ima za posledico brezpravnost in izigravanje proletarijata ter njegovo gospodarsko zaslužnjevanje se obrača rudarski proletarijat, zbran na shodu dne 14. januarja v Zagorju na ves proletarijat Slovenije s sledečim pozivom:

1. Zahtevamo, da se sestavi enotna fronta med skupino okoli »Delavskih Novic«, socialisti na Štajerskem, socijalisti okrog »Zarje« in »Napreje«, krščanskimi in narodnimi socialisti na političnem, gospodarskem, strokovnem in kulturnem polju.

2. Enotna fronta med temi socialističnimi grupami se ima postaviti na podlagi razrednega boja za zboljšanje življenskega položaja vsega delovnega ljudstva, s končnim ciljem osvoboditve dela izpod kapitalizma z jasno začrtanim in dosegljivim akcijskim programom.

3. Pozivlja se proletarijat ostale Jugoslavije, da v istem smislu postavi enotno fronto med delovnim narodom in stopi čimprej v stik z grupacijami v Sloveniji.

4. Tiste pristaše in voditelje posameznih skupin, ki bi bili proti enotni fronti proletarijata v smislu gori navedenih točk, smatra rudarski proletarijat za razdirače in zločince nad delovnimi množicami, ki hočejo izkazati potom od kapitala izmozgane proletarijata svoja korita.

5. V slučaju, da se voditelji katerekoli našete stranke, oziroma skupine ne bi hoteli ujediniti v smislu gori navedenih točk, pozivljamo celokupni proletarijat Slovenije, da preide preko dotičnih voditeljev na dnevni red za enotno fronto delavcev, kmetov in nameščencev.

6. Resolucija naj se priobči v vseh delavskih glasilih.

7. Da se bo naša resolucija upoštevala, pooblašamo in delamo odgovorne sodruga Čepina, Bedenika, Salamona in Štefanoviča, da jo pri skupnih sestankih uveljavljajo in nam o uspehu poročajo.

Dovolj je bilo bratomornega klanja!

Živel enotna fronta delovnega ljudstva!

Resolucija je bila z morjem aplavza sprejeta od vseh navzočih skupin, glasoval ni nikdo proti.

Nato je sodrug Čepin zaključil shod z željo, da morajo voditelji posameznih strank storiti to, kar njihove

mase zahtevajo, ker glas delovnega naroda to je božji glas.

Shod v Trbovljah.

Ob 4. popoldne se je zbrala velika množica delavstva pred rudniško restavracijo, da se udeleži volilnega shoda. Kot predsednik shoda je bil izvoljen sodrug Šalamon, ki pozdravi vse navzoče in poda besedo sodrugu Štefanoviču.

Sodrug Štefanovič burno pozdravljen izvaja kakor v Zagorju in povdarja, da je masa najvišji forum, kateri ima sam odločati v stvareh, ki se tičejo njenega gospodarskega in socialnega vprašanja in nikakor ne voditelji sami brez vprašanja širokih delavskih mas.

Svoj govor končuje z besedami: »Dovolj je bilo razdora in klanja, živel enotna fronta proletarijata«, to je za mene program in samo pod tem pogojem se udeležim volitev. (Govorniku burno odobranje.)

Sodrug Pristav izvaja v vznešenih besedah bedo proletarijata, katere vzrok leži v tem, da se proletarijat kolje med seboj, medtem ko kapitalist izmozgava njegove krvave žulje. Samo dva razreda sta, eden je delovno ljudstvo in drugi je kapital. Vsa sila proletarijata mora biti naperjena proti kapitalu, ker to je najopasnejši in edini nasprotnik delovnemu ljudstvu. Svoj govor konča z vzklikom živel enotna fronta delovnega ljudstva. (Sledi burno odobranje.)

Sodrug Krušič (socijaldemokrat grupa »Napreje«) povdarja, da je tudi on za enotno fronto proletarijata, kajti potrebno je, da se proletarijat, ki razcepljen ne more prav nič doseči, udruži in na podlagi razrednega boja vodi boj proti kapitalu. (Govornikovemu izvajanju sledi glasno odobranje.)

Sodrug Šalamon pozdravlja zamisel enotne fronte ter pravi, da je to želja in zahteva širokih mas. V ostrih besedah napada kapitaliste, ki hočejo izkoriščati razdor med delavci trpinam. Povdarja važnost volitev in izvaja, da je potrebno, da zastopajo delovno ljudstvo delavci sami, ker oni najbolje čutijo težo kapitalističnega biča na svojem hrbtu. Svoj govor konča z vzklikom, živel zveza delovnega ljudstva. (Govorniku burno odobravajo.)

Nato predlaga in prečita sodrug Štefanovič gori imenovano resolucijo, katere je bila od vseh navzočih skupin enoglasno sprejeta z vzkliki živel enotna fronta, živel sloga med delovnim ljudstvom.

Po prečitani resoluciji zaključil sodrug Šalamon sijajno uspeši shod.

Z manifestacijo rudarskega delavstva za enotno fronto je podana solidna in zdrava baza za ujedinenje vseh strank, ki zastopajo delovno ljudstvo. Ako bodo voditelji pokazali le nekoliko ljubezni za delavca trpina, ni podano razloga, da bi se to ujedinenje tudi v resnici ne izvršilo. Potrebno je iskati tisto, kar veže proletarijat, ne pa se razbijati na formalnostih idealnih programov.

Razpust „Iskre“.

Od članov izobraževalnega društva »Iskre« smo prejeli sledeča pojasnila:

Te dni je pokrajinska uprava na podlagi člena 15. zakona o zaščiti države razpustila Splošno mladinsko izobraževalno društvo »Iskra« v Ljubljani. Svoj odlok utemeljuje s tem, da so člani hrastniške podružnice vršili komunistično propagando. Nikjer v odloku pa ni brati, kdo so dotični člani, kdaj se je to dogajalo in kje se je to dognalo.

Komunistična propaganda je po zakonu o zaščiti države kazniva, če tudi zakon nikjer ne opredeli pojma komunizem. Če ima pokrajinska uprava v rokah dokaze, da so člani »Iskre« vršili tako propagando, zakaj ni potem teh članov izročila sodišču? In sodišče bi potem ugotovilo, ali so dotični člani res vršili tako propagando. Na podlagi tega bi potem lahko pokrajinska uprava delala ukrepe.

Brezdvomno pa je pokrajinska uprava izrabila v svoje namene celjski proces. V Celju je državni pravdnik fiktivno posadil na obtožno klopi »Iskro« in s tem hotel pripomoči do razpusta tega izobraževalnega društva. Dokazi krivde obtožencev naj bi bili obenem dokazi krivde organizacije. Toda izid je pomenil poraz za režim. Trije so bili oproščeni, edino Manfreda je dobil dve leti ječe.

Od obtožencev pa je bil član »Iskre« samo Franc Kozar, kateremu se ni moglo dokazati nobeno kaznivo dejanje in je bil vsled tega oproščen. Izrecno se je tudi konstatiralo, da za komunistično delovanje »Iskre« ni nobenih dokazov. Do danes še ni izšla nobena obsodba radi komunistične propagande proti kakemu članu »Iskre«. Pri nobenem drugemu sodišču ne tiči nobena kazenska preiskava proti kateremukoli članu radi take propagande.

In kljub temu, da manjkajo najelementarnejši predpogoji za razpust organizacije, je pokrajinska uprava vseeno izvršila svojo namero. Ta akt je popolnoma protizakonit. Vzemimo slučaj, da je bil član organizacije obsojen radi komunistične propagande; to je mogoče, ker ni nikjer zapisano, da komunist ne more biti član organizacije. Vendar pa je treba na to še ugotoviti, v koliko je dotični član delal v sporazumu z odborom, vršil to propagando v društvu in v koliko je soudeleženo društvo kot tako, t. j. njegovi zakoniti predstavniki. Jasnó je namreč, da nobeno društvo ne more zabraniti svojim članom, da vrše izven društva, kar se jim zljubi. Organizacija ni tu, da bi vršila nad svojimi člani špijonsko službo. In če je obsojen kak član, ne sme zaradi tega trpeti cela organizacija.

Usoda »Iskre« lahko po tej šabloni zadeva vsako poljubno organizacijo. Posebno pa se moramo tega zavedati danes, ko hoče buržuazija oropati delavstvo osemurnega delavnika in vseh zakonov, ki so vsaj nekaj pravic že priznali. V ofenzivi kapitala so organizacije še večje važnosti in dragocene.

kron je danes vredno okoli 2 zlatih kron.) Vsa ta dejstva delujejo naravnost katastrofalno na proizvodnjo.

Sovisnost industrije in zemljedelstva je zrahljana. Zemljedelška proizvodnja nazaduje, v obubožanih, v vojni blokiranih deželah vsled pomanjkanja proizvodnih sredstev (živina, stroji, umetna gnojila itd.) Na drugi strani mali kmet, ki proizvajal le za domačo potrebo ni v stanu svoje zemlje obdelovati na moderen način, vsled ogromnih stroškov za popravilo orodja, živino itd. Mali kmet mora s trebuhom za kruhom, mora v mesto v tovarno. Ta proces proletariacije malih kmetov se vrši še hitreje nego pred vojno. Bogati veleposestniki in deloma tudi bogatejši srednji kmetje, ki pridelujejo toliko, da velik del pridelka prodajajo v mesta, pa zmanjšujejo proizvodnjo, ker tudi pri zmanjšani proizvodnji, pri današnjih cenah živil, zaslužijo toliko, da ne vedo kam z denarjem. Velik del bogatejšega kmetijskega prebivalstva, posebno ob mejah, pa je tudi opustil zemljedelsko proizvodnjo in se vrge v trgovino in prekupčevalstvo. V deželah pa, ki imajo visoko valuto in ogromno proizvodnjo živil (severna in južna Amerika, Av-

Razvoj svetovnega kapitalizma v zadnjih 30. letih.

(Dalje.)

Povojna kriza kapitalizma.

Svetovna vojna ni nikakor zopet uravnovesila razmerja med silami, ki proizvajajo in med proizvodjalnimi razmerami kapitalizma. Ogromno uničenje sredstev proizvodnje in človeških delovnih moči v svetovni vojni je to razmerje le še poslabšalo. Svetovna vojna je jasno pokazala, da je kapitalistični način proizvodnje v resnici le cokolja, ki ovira svoboden razvoj proizvodjalnih sil, pokazala je, da so današnje gospodarske zmešnjave in krize znak, ki jasno kaže, da je današnji gospodarski način t. j. kapitalizem, na propadu.

Ničenje proizvodnih sil in sredstev se v svetovni vojni ni vršilo po vseh deželah enakomerno. Dočim so dežele vzhodne in srednje Evrope obubožale tako, da trpi večina njihovega prebivalstva dejansko glad, so se proizvodjalna sredstva Anglije in nekaterih zamorskih dežel (Amerika, Japonska, itd.) ogromno povečala. Središče svetovnega kapitalizma se je pomaknilo iz Ev-

rope v Ameriko. Normalno ravnanje svetovnega gospodarstva je porušeno. Dočim propada proizvodnja v srednji in vzhodni Evropi vsled pomanjkanja kapitala (surovina, gorivo, stroji) in vsled propadanja telesnih sil delavstva, čegar hrana je skrajno pomanjkljiva, je proizvodnja dežel, kojih proizvodjalna sredstva so popolna (Anglija, Amerika), onemogočena, ker obubožane dežele Evrope in Azije niso v stanu kupovati robo iz dežel visoke valute. Dočim ima delavstvo v obubožanih deželah dovolj dela ob mezdah, ki ne zadostujejo niti za vsakodnevno hrano, vlada v deželah visoke valute brezposelnost. V vseh teh deželah pa proletarijat propada, pa bodisi vsled nezadostnih mezd, bodisi vsled brezposelnosti.

Vidni znak tega razpada je stopnjujoči se propad vrednosti valute obubožanih dežel. (Naša krona je bila ob prevratu vredna v Švici približno 40 santimov (švicarskih vinarjev), danes je vredna le še okoli 1 in pol švic. santima. Svetovni trg, ki se je razvil na podlagi menjave robe, in ki je bil združen v enoto potom zlata, ki je bilo svetovno plačilno sredstvo, je razpadel v dele, ki imajo popolnoma različne go-

spodarske in socialne razmere. Ker manjka stalnega merila (t. j. polnovredne zlate valute, koje vrednost se ne menja), je višina profita pri proizvodnji odvisna v prvi vrsti od srečne ali nesrečne valutne špekulacije. Zato se ti isti del kapitala, ki še ni vezan potom trustov umika iz proizvodnje in se vporablja v prvi vrsti v trgovini in špekulaciji. (Pri nas n. pr. so v Bosni ogromna ležišča železne rude, ki se ne morejo izrabljati vsled pomanjkanja kapitala, a dan na dan rastejo nove trgovske družbe za »uvoz in izvoz«, ki se bavijo predvsem z valutno špekulacijo.)

Vedno globlje padanje vrednosti denarja v obubožanih deželah, ki stalno propadajo, uničuje kreditno poslovanje (danes se n. pr. že plačuje po naših bankah za posojeni denar 18 do 20 odstotkov, v južnih krajih celo 25 do 30 odstotkov!) padanje denarne vrednosti je tudi doseglo, da je postalo nesmisel, naglagati denar v hranilnice. (Kdor je n. pr. leta 1913 naložil v hranilnico 100 zlatih kron, za katere je tedaj lahko kupil 2 obleki in par čevljev ima v hranilnici leta 1923 okoli 145 papirnatih kron, za katere ne dobi niti zaplate za raztrgane hlače, ker teh 145 papirnatih SHS

Naš boj gre torej za svobodno delovanje vseh proletarskih organizacij in za odpravo zakona o zaščiti države.

Pripomba: Osrednji odbor »Iskre« je proti razpustu vložil pritožbo na deželno sodišče, policijo in pokrajinsko upravo.

IV. svetovni kongres III. internacionale.

(Dalje.)

Poročilo o 7. in 8. seji prinesemo pozneje, ker nam sedaj manjka.

9. plenarna seja.

V Moskvi 14. novembra.

Predseduje Neurath.

Klara Zetkin (Nemčija) govori o ruski revoluciji, njenih metodah in o vzrokih, zakaj ni prišlo takoj po svetovni vojni do proletarske revolucije v Nemčiji in drugod. Ona ga vidi v množičnih zgodovinskih dejstvih, posebnost pa v slabi razredni zavednosti in bojavnosti nemškega proletarijata. Svetovna revolucija ni prišla, kot so pričakovali boljševiki, toda tudi sovjetska Rusija ni propadla vsled tega, kot so napovedovali menjševiki, ampak stoji danes močnejša kot kdaj, da si je bila prisiljena k novi orijentaciji v raznih panogah gospodarskega življenja. Rusija je podlaga bodoče osvoboditve proletarijata.

Bela Kun (Madžarska) primerja rusko revolucijo z madžarsko. Ruska revolucija je zmagala, ker so komunisti vodili sovjet, madžarska pa je propadla ravno za to, ker ni bilo pravega komunističnega vodstva in ker so se strokovne organizacije borile proti sovjetom, češ, da morajo one voditi revolucijo, ker so bolj proletarske kot sovjeti, v katerih so tudi neproletarski elementi.

Katayama (Japonsko): Japonska komunistična stranka je ilegalna in še mlada. Prej smo delali v strokovnih organizacijah in smo imeli precej uspehov, ker pri nas ni tradicionalnih strokovnih birokratov. Ko smo vzdignili propagandno gibanje proti washingtonski konferenci, so sodelovale vse strokovne zveze v tej propagandi. Ko je vlada objavila dekret proti vsem radikalnim gibanjem, so se vse strokovne zveze, anarhisti, sindikalisti, komunisti in zmerni združili v skupen blok in so potem svojega nastopa prisilili vlado, da je končno umaknila svojo naredbo.

V boju za priznanje in mir z Rusijo so sodelovale vse strokovne zveze. Ko se je spremenila vlada, smo organizirali pomožno akcijo za gladojuče v Rusiji, katere so se vdeležile ne le vse delavske organizacije, ampak tudi malo-meščanje.

Govorec o Zinojeva poročilu, se v imenu svoje stranke strinja z njim in izjavlja zahtevo, da se enotna fronta formira ne le v posameznih deželah, ampak med proletarijatom vseh dežel, kar je zlasti pomembno za kolonialne in vzhodne narode. Enotna fronta je si-

cer res kompromis, toda je v interesu proletarskega boja za osvoboditev.

Rakosi (Ogersko): Sodrugi, ne govorim rad o madžarskem vprašanju, ki je nenavadno delikatno in vsak korak, vsaka nepremišljena beseda lahko stane življenja stotine naših sodrugov na Oggerskem. Jaz si torej nočem dovoliti luksusa, da govorim tu o ilegalnih vprašanjih madžarske stranke, vendar hočem osvetliti v nekoliko vprašanje emigrantov in madžarske stranke.

Madžarska komunistična stranka je 4 mesece pripravljala zavzetje oblasti in 4½ mesecev je trajala ogerska sovjetska republika. To je bila doba procvita. Vendar se v tem kratkem času niso mogla razjasniti vsa nasprotja v mišljenju, vsa principijalna in taktična vprašanja. Ko je padla sovjetska republika in se je stranka izselila v inozemstvo, se tudi tu vse nasprotosti niso mogle izgladiti, ampak so se le poostrele. Prišlo je celo do škandaloznih afer. Nekateri so pisali brošure (proti Beli Kunu), ki so služile v veliko veselje in vsakodnevno pašo socialnim demokratom. Berlinski »Vorwärts« je iz teh brošur črpal gradivo proti naši revoluciji, naši komunistični stranki in komunistični internacionali in jih je valjal po blatu. Zato je izvrševalni odbor internacionale vzel zadevo v roke in je napravil energično operacijo. Za veliko bolezen so potrebna močna, učinkovita zdravila. Rana se je morala odpreti in gnoj izcediti. (Landler dela medklice.)

Landler je v svojem govoru hotel okinčati svojo frakcijo z zgubami in ranami, ki jih je pretrpela madžarska stranka. Jaz energično protestiram proti temu poskusu. Madžarska stranka in sodrugi, ki so zdaj zaprti, ne pripadajo prav nobeni frakciji, temveč najboljšim komunističnim elementom Budimpešte in Oggerske.

Trdi, da komunistično gibanje na Madžarskem nikakor ni zatrto, temveč da vre med proletarijatom in buržuazijo se silno boji vrnitve komunistične stranke.

Zahvaljuje Rusiji, ki je rešila čez 400 komunistov iz Hortyjevih ječ in zahteva, da se madžarske zadeve na kongresu uredi.

Trocki: V II. internacionali je bil cilj osvojitve oblasti precej mršava reč, ki je imela z prakso malo opravka, in šele malo let je, odkar smo jo začeli v internacionalnem obsegu vpoštevati kot praktičen cilj. Nato govori o posameznih fazah ruske revolucije. Zakaj je prišlo do prave meščanske vojne šele potem, ko so boljševiki zavzeli oblast? Zato, ker je buržuazija šele tedaj razumela, kaj je zgubila s tem, da je prišla ob politično moč. Nato je z vso silo in z vsemi sredstvi skušala pridobiti nazaj zgubljene pozicije. Odtod državljanska vojna. Za zapadno evropsko in sploh svetovno delavsko gibanje se že sedaj lahko trdi s popolno gotovostjo, da bo do zavzetja oblasti veliko več težav, zato pa bo šlo veliko lažje po zavzetju oblasti. V Nemčiji je vse mobilizirano proti proletarijatu, kar se sploh da mobilizirati. O Italiji sploh govora ni. Tam imamo že popolno kontrarevo-

lucijo, ko sploh še ni bilo prave revolucije. Mussolini je organizacija in izvršilna moč vseh sil, ki so proti revoluciji, in še marsikaterih sil, ki bi se dale pridobiti za revolucijo. Na Francoskem, v Angliji, povsod vidimo, da poučena po ruskem vzgledu buržuazije vse obožuje, organizira, mobilizira in armira. To pomeni, da so že zdaj vse sile postavljene zoper proletarijat in ko bo ta zmagal, bo obenem zrušil vse te sovražne sile in nobenih rezerv več mu ne bo na poti, da se posveti svojemu vstvarjajočemu delu.

Trocki smatra, da so boljševiki na Ruskem zmagali zato, ker so bili trdi in neizprosni in se niso nič kolebali. Tolmači ono, kar se imenuje vojni komunizem. Imeli so potrebo preskrbeti državo in armado s kruhom in so se pri tem posluževali vseh sredstev. Šlo je za biti ali ne biti. Razbiti državni in gospodarski aparat so morali nadomestiti z drugim. Priznati moramo, da so v tem času res upali na hitrejši potek revolucionarnega razvoja v zapadni Evropi. To je res in če bi se l. 1919. nemški in francoski proletarijat polastil oblasti, bi šel tudi na Ruskem razvoj drugače kot zdaj. (Dalje prihodnjč.)

Rudarjev križev pot.

(Nadaljevanje.)

Zdaj smo pa začeli delati. Zunaj na kupu premoga smo morali nakladati ledeno mrzle kose na vozičke, katere je potem zračna železnica prevažala na Ormož. Nevajeni mraza smo delali nekaj dni, pa smo se ustavili in rekli, da nas morajo poslati v jamo. Dejali so nam, da moramo počakati, da dobijo svetiljke. Ker smo se upirali, so nas zaprli. Čez dan smo bili v zaporu, ponoči smo morali delati. Šele čez nekaj dni smo dobili svetiljke in smo res šli v jamo delat.

Dva šihla zopet po noči delam; ves premočen od potu (ker jama je vroča) pridem jutraj ob 6. uri ven. Mraz je, da vse škriplje in poka. Nimam se kje umiti, ne kaj preobleči, ne kam drugam spat iti kot na tiste prične brez slame in odej. Naš tovariš Sabelj je zbolel, šel k zdravniku in potem je ostal doma na stanovanju. (Stanovanje je imel v vasi v neki koči. Nekaj časa sva ostala samo jaz in Dolenc.

Bilo je dne 17. januarja 1918. Domislil se nečesa, kar povem svojemu tovarišu. »Jaz bi od tukaj najraje pobegnul,« nam pravim; on me vpraša kam. »Naravnost v Ljubljano in morajo me vzeti k vojakom.« Ta misel je bila takoj vsč tudi Dolencu in kmalu so bili nahrbtniki gotovi. Kar nama je bilo preveč, sva shranila pri tovarišu, se poslovila od njega in sva se že izgubila proti Vinici. Ne bom preveč na drobno opisoval, kako sva snažila štajerske kljube, pripoznati moram le, da so ljudje dobri večinoma povsod od Ptuj do Vranskega, kjer sva končala s tovarišem svoje pošteno rokodelstvo (snaženje kljuk). Četrtni dan so naju malo pred nočjo ustavili poljski orožniki na Vranskem in naju odpeljali v Gomilsko.

razrednega boja so stalne krize buržuaznih parlamentov in vlad. V nobeni deželi ni trdne parlamentarne vladne stranke. Vedno se menjajoče strankarske koalicije, vedno se menjajoče vlade v posameznih deželah so znak krize kapitalistične družbe, ki je na robu propada...

Odločilni boj pa se bo vodil med buržuazijo in proletarijatom. Kapital skuša premagati kupo s povečanjem izkoriščanja delavstva. Vse načine za zvišanje izkoriščanja uporablja pri tem. Pridobitev revolucionarne po-vojne dobe, osemurni delavnik, hoče odpraviti in prisiliti delavstvo na daljšo delavno dobo. Obenem hoče z akordnim delom zvišati še bolj eksploatacijo delavstva. Povišanje delovne storitve (Arbeitsleistung): to je bojni klic Kapitala. Cilj kapitalistov pri tem je, znižati proizvodne stroške potom znižanja realne delovne meze. (Realna delovna meza je že danes nižja, nego je bila l. 1913, ker če je danes najvišja meza v Sloveniji 120 do 150 kron dnevno, od-govarja ta meza, ki jo imajo pa le vi-soko kvalificirani delavci, 1,50 do 1,90 predvojnih zlatih kron). (Konec prih.)

Po noči sva bila tam, drugi dan jutraj naju odpelje vojak v Celje. Tam sva študirala v novi nemški gimnaziji (bil je tam zapor za vojake) 18 dni. Počasi nama je potekal čas. Čeravno sva ime-la dosti družbe, nama je vendar bilo grozno dolgčas in mučila naju je skrb, kaj bo z najinimi otroci in z ženama.

Približal se je pustni dan. V skrb, da bom še v zaporu in lačen sem pisal dopisnico, da bi mi kdo kaj poslal od doma. In res v petek pred pustom mi prinese brat nekaj, kar mu je dala moja žena, nekaj mati, tako, da sem bil še precej potolažen. V nedeljo zvečer pa sva bila poklicana in so naju odpeljali na postajo in od tam zopet v Istro. — Tam se nama je komendant smejal in takoj podpisal potni list in takoj smo se vrnili nazaj proti Pazinu. Na pustni dan opoldne sva bila že na Vinici, lačna in žejna oba. Tam pa krenem jaz v prvo gostilno, četudi mi je vojak branil. Ko le nisem odnehal, je šel z menoj v gostilno. Nekaj časa me je čakal to-variš s svojim vojakom na cesti, nato pa sta prišla še ona noter in začeli smo jesti in piti, kot se spodobi na pustni dan. Pili smo za delavsko obleko, ki sva jo prodala po poti. Ko sta naju vo-jaka le začela s silo priganjati, sva ubogala in šli smo počasi naprej proti Maruševcu. Tu sta se vojaka vrnila, midva pa v zapor. Imela sva pa le ne-ko čudno srečo, da sva dobila od ku-harja dosti večerje in potem 2 stekle-nici vina po 1½ litra. Bilo ga je dosti za pust.

Čez nekaj dni smo bili zopet vsi trije skupaj odpeljani in sicer v Zagreb. Po-slali so z nami starega vojaka, da nas spremi. Ko nas ni mogel v Zagrebu nikjer oddati, smo se vrnili zopet na-zaj. Nekaj dni sva ostala jaz in Dolenc v zaporu, Sabelj pa doma kot bolnik. 15. svečana smo bili poklicani skupaj in Sabelju je bilo izročeno z otvoreno zapovedjo poveljstvo nad nama.

Potni list je veljal za 3 dni vožnje na progi Ormož—Pazin. V pismu je bilo pisano: kot neuporabljeni se vračajo nazaj v Karpano, Ivan Šemrov, Simon Dolenc in Stefan Sabelj. Mi strgamo pismo. Sabelj me vpraša: »kam se pe-lješ?« »Kamor ti«, mu rečem. Dolenc mu je dal isti odgovor.

Vozili smo se do Čakovca, tam pa vzame Sabelj listke do Budimpešte in peljemo se celo noč. Jutraj smo do-speli v Budimpešto, potem smo čakali do večera, da smo se odpeljali na Ta-trabanjo. Ko smo dospeli v kolonijo, je šel Sabelj kar do hišnika in dobil je ključ od prazne sobe, kamor smo se lepo spravili spat. Jutraj nese ključ nazaj in gremo vprašat za delo. To smo ta-koj dobili, toda morali smo k poveljni-ku. Ko smo spraševali po njegovi pi-sarni, so nas vprašali njegovi podlož-ni, kaj mu hočemo. Ko smo jim poka-zali naše dokumente, pa pravi eden od njih: če hočete sami sebi prav, je naj-boljša, da kar izginete od tod. Ko vas orožniki dobijo v roke, boste siromaki. Na to smo se kar pobrali in zvečer smo bili že zopet v Budimpešti, odkoder smo se odpeljali v Zagreb. Tam smo se podali naravnost na jamsko nad-zorstvo. Nadzornik pa je rekel, ko je videl, da je naš potni list že davno iz-tekel: »Vi se morate čim prej odpe-ljati dalje, če vne bodo sploh še hoteli voziti.«

Odpeljali smo se torej zopet proti Zidanemu mostu in naprej proti Ljublja-ni. Tam naju je zapustil tovariš Dolenc. V Logatcu sem izstopil tudi jaz in pu-stil tovariša Sabelja samega potovati v Istro. Bili smo od 21. novembra leta 1917. do 5. marca 1918 vedno skupaj, skupaj smo držali v vseh težkih urah žalosti in skrbi. V Logatcu sem si po-iskal poštni voz in sem se peljal z njim v Rovte. Ostal sem doma do 8. aprila. Na tem potovanju sem se hudo prehlad-il in sem ležal 14 dni bolan, potem sem šel v Zagorje ob Savi in sem tam dobil delo v kamnolomu pri apnenici. Delal sem do 7. maja; ta dan sem pa moral v bolnico, ker sem se prehladil in me je križ bolel. Ostal sem 4 dni, potem me zdravnik pošlje domov, rekoč, da bom šel k vojakom, ker nisem za delo.

29. junija sem se odpeljal v Kandijo obiskat očeta, ki je ležal tam v bolnici. Potem ostanem z materjo in dvema sestrama na Trebelnem. Čez 7 dni do-bim dopisnico od žene, naj pridem do-

stralijska, Kanada itd.) je proizvodnja pa-dla, ker so, vsled visoke valute, cene tem živlom take, da jih dežele, ki jih potrebujejo ne morejo plačevati. Groz-na slika, da so v južni Ameriki kurili lokomotive s koruzo, ki so je imeli to-liko, da je niso mogli prodati in so jo uničevali, dočim so gladovali v Rusiji, Avstriji in Nemčiji milijoni in milijoni ljudi, je pravi izraz današnje gospodar-ske zmešnjave in neurejenosti kapitali-stične profitorske družbe.

Boj za obvladanje skržene svetov-ne proizvodnje, v posameznih deželah, kakor tudi v svetovnem merilu, je ved-no ostrejši. Gomiljenje kapitala in go-spodarske moči v roke maloštevilnih denarnih mogotcev (Stinnes!) se vrši v povojnem času s povečano hitrostjo. V obubožanih deželah padajo široke pla-sti prebivalstva v popolno obubožanje, spreminjajo se v proletarijat.

Rentniki in penzionisti, kojih do-hodki so vsled padanja denarne vred-nosti postali več kakor beraški (s 140 do 1400 K na mesec danes še mačko težko prehraniš, a mnogo rentnikov in penzionistov ima take dohodke); mali obrtniki, ki pri vedno hujši draginji ne

morejo dobiti sredstev, da bi svojo sa-mostojno obrt mogli še nadalje izvrše-vati; vsi zasebni in javni nameščenci, kojih plače so vsled zmanjšane vred-nosti denarja padle tako, da so enake mezdam najslabše plačanih dninarjev, kar je deloma tudi posledica neorgani-ziranosti in neborbenosti nameščencev samih — so danes proletarci. Slabo plačano uradništvo je v svojem obupu tu in tam dostopno korupciji, kar je eden glavnih vzrokov, da postaja upra-va vedno slabša in da zlato odpira še več vrat... V vseh deželah si stoje v ostrem boju nasproti kmetje (kakor razred) in pa veliki kapitalistični trusti. Med kmeti sāmimi napreduje razredna ločitev v dva nasprotna tabora: veliki kmetje, ki so v vojni in v povojni dobi nakopičili ogromno bogastvo na eni strani; revni mali kmetovalci in kaj-žarji, ki jih tlači in uničuje neznosna draginja, in ki se vsak dan bolj zadol-žujejo, na drugi strani. Življenske oko-liščine srednjih stanov so vedno slabše, tudi oni (zdravniki, umetniki, pisatelji, itd.) vedno bolj in bolj propadajo. Ja-sen znak propadanja kapitalistične družbe, jasen znak vedno ostrejšega

mov, ker izprašuje mož postav po meni. Takoj se odpravim in z menoj sta se odpeljali tudi mati in mlajša sestra.

Ko se pripeljemo v Logatec, sem si mislil, najbolje bo, da kar sedaj izvem, kaj je z menoj. Grem na orožniško postajo in vprašam, kaj mi hočejo. Takoj so se vrata za menoj zaklenila, pri drugih pride že drugi orožnik in z njim sem moral potem v barake na Logaškem polju, kjer so me imeli 5 dni. Potem so me odgnali v Ljubljano. Drugi dan, ko sem ostal v baraki, mi je žena prinesla nekaj obleke, da sem dal boljšo obleko domov. Težko mi je bilo, skoro nič nisem mogel govoriti z njo. Ko so me v Ljubljano pripeljali, so me imeli v Št. Peterski vojašnici 4 dni. 16. julija so nas spravili skupaj 80 mož in nas odpeljali popoldne ob 3. uri proti Jesenicam. Od tam smo dospeli jutraj do dne v Gorico. Zvečer ob mraku smo dospeli na Videm (Udine); tukaj sem bil popolnoma sam v civilu med tisoči in tisoči vojakov. 19. julija so nas zopet spravili skupaj 17 mož, eden se je izgubil takoj na kolodvoru, 16 se nas je odpeljalo. Jaz sem pa poveljnika straže prosil, naj me pusti v Logatcu doli. Ker me ni hotel pustiti, sem sam poiskal priliko in jo tudi našel. Vsa straža je dremala, jaz pa skočim hitro doli in sem bil v par skokih zunaj na cesti. To je bilo v nedeljo zjutraj, v ponedeljek se preoblečem in se peljem iz Logatca z brzovlakom v Ljubljano. Ko pridem v Št. Petersko vojašnico vprašam, kje je moj transport, ki je dospel ob 7. uri prejšnjega dne iz Vidma; rekli so mi, da so se že vsi odpeljali. Zdaj da moram čakati in sem čakal 3 dni. Potem me odpelje vojak v Trbovlje. Tam sem ostal 3 dni; potem sem šel po sili k raportu. Nadporočnik me vpraša ob kod sem se vzel in kaj hočem. Ko mu povem, kaj sem in od kod, so začeli nositi neke papirje skupaj. Nekaj časa se pogledujeta nadporočnik in narednik, potem pa reče zadnji: v Ljubljano ga dajmo, tam naj naredijo z njim kar hočejo! Zopet sem dobil vojaka za spremstvo in šla sva. Na poti mi je rekel, da ima povelje, da me mora zvezati. Jaz sem mu pa rekel, da je najbolje, da tudi bajonet vtakne, kamor spada. Ko sem mu povedal vse svoje dogodke, sva bila še na vse zadnje prijatelja. V Ljubljani me je oddal poveljstvu in odšel nazaj v Trbovlje, jaz pa kmalu za njim v Rovte. Vedel sem namreč, da je še ura, potem pa je ne bo tako hitro. Bil sem res le par ur doma, toda tudi to je boljše kot nič. (Dalje prih.)

Dopisi.

Škofja Loka. Mi škofjeloški trpini moramo še enkrat oznaniti vsem našim sodrugom cele Jugoslavije, kako se nam godi in kako ravna z nami skupina kapitalistov, posebno pa dunajski jud Josip Peklič in njegov namestnik Josip Bogataj. Že prej smo pisali, da ravnatelj meče na zimo ljudi na cesto, njegov namestnik pa ravno tako. Ko je sedaj tovarna klobukov »Šešir« dobila nekaj smrdljivih zajčjih kož je ravnatelj seveda takoj vzel par delav v službo, da so mu takoj izdelale to delo za dva dinarja na uro, kar pa je trpelo komaj 14 dni. Ko je zajčjih kož zmanjkalo, jih je ravnatelj kratkoma postavil na cesto. Ko so delavci zvedeli, da bodo vrženi na ulico in se je en izobražen delavec pritožil radi tega proti svojemu sodrugu, je to slišal odslužen finančar, ki je radi svoje dobre službi 6 mesecev v ljubljanski kaznilnici, in je takoj tekel v pisarno naznanit s svojim jecljačim glasom, kaj je slišal. Omenjeni sodrug je bil takoj odpuščen od dela brez odpravnine za 8 dni.

Ko je lani komisija pregledovala celo tovarno, je bil navzoč tudi g. obrtni nadzornik, ki je ravnatelju pojasnil kaj mora tovarna še napraviti za delavce. Gospod ravnatelj pa se mu je hotel prisliniti z novim klobukom in v znak ljubeznivosti ga je vlek el zdaj za levo, zdaj za desno roko. G. obrtni nadzornik je rekel, da ne mara klobuka, in je zahteval, da se mora za vsakega delavca napraviti posebna omarica, kjer lahko spravi svoje reči, da ostane v tovarni brez vsake tatvine. Mizarski mojster J. F. je napravil za 600 K na ukaz g. obrtnega nadzornika 4 provizorične omarice za delavce, pa se je ravnatelju zdelo

vse predrago za delavce. Na praznik 8. decembra je tovarna delala, ob delavnikih pa je praznovala. Nekoč je zmanjkalo nekemu delavcu 150 K denarja in srebrna verižica, ker ni bilo predpisanih omaric s ključem, bi moralo stvar povrniti ravnateljstvo. G. Peklič pa se je izrazil, da vrže vse delavce na cesto in tovarno kratkoma zapre. Opozarjamo g. ravnatelja, da kakor on z nami ravna po zimi, tako bomo mi z njim postopali poleti.

Omeniti moramo še bivšega kapucinskega hlapca A. Ž., ki se je s svojim prikupljivim jezikom vrnil v tovarno in prišel za mojstra, zdaj pa delavcem obljublja, da jih vrže na cesto, ne pomisli pa nič, da imajo žene in otroke. Tudi g. K. moramo opozoriti, da se spominjamo njegovega delovanja v vojnem času kot občinskega tajnika pri razdelitvi sladkornih kart in druge vrste in sploh pri aprovizaciji v Škofji Loki. Te spomine lahko v slučaju potrebe javno obudimo.

Izveti pa moramo g. knjigovodjo Šlajpaha, ki ve in vidi, koliko delavci trpijo v tovarni. On je hvalevreden čez celo tovarniško vodstvo klobukov v Škofji Loki.

Dopis iz Hrastnika. V revirju rudnika Hrastnik še niso nikdar vladale tako škandalozne razmere, kot vladajo sedaj. Obratovodja, ki se nahaja sedaj v Hrastniku, je prišel po izrednem slučaju na to mesto in sicer zato, ker se je prejšnji obratovodja ponesrečil. Seveda se sedanj g. obratovodja prav dobro počutijo na svojem mestu in se nam delavcem zdi na las podoben mlademu frajtarju v avstroogrski armadi, ki se je tipal pod vratom, če se ga še držijo zvezdice, ki značijo šaržo! Omenjeni obratovodja skuša izvajati največji pritisk nad delavstvom sploh. Za vsako najmanjšo napako občutno kaznuje delavca, dostikrat celo z dvema kaznima, domišljujoč si, da je samo en Bog v Hrastniku in sicer on. Pa če bi omenjeni gospod kaznoval samo delavce, ki kaj zakrivijo, bi se to še nekako drugače sodilo. On pa kaznuje velikokrat tudi delavce, ki sploh ničesar ne zakrivijo, in še celo starejše delavce, ki so splošno znani kot vestni in marljivi. V delavskih pogodbah je naznačeno 75% na storitev iz l. 1917. kot predpogoj za minimalno plačo delavca, če pa delavec ne doseže te storitve vsled raznih zaprek, se mu mora istotako izplačati minimalna plača. Gospod Silvín Burger pa ne prizna nobene zapreke in ne prizna minimalne plače, če iste po akordu in storitvi ne doseže, če manjka vozičkov ali če je kaka druga zapreka, to je njemu postranska stvar, vso krivdo zvali na delavstvo.

Če pa pride kdo prosit, da mu to ali ono milostno spregleda, se ali porogljivo smehlja ali pa prične kričati nad njim, da se kolikor mogoče hitro iznebi iz pisarne. Ker je omenjeni gospod trgal hlače precej let po šolskih klopih, je teoretično sicer naobražen, praktično pa se mu vidi in je dokazano, da nima nobene zmožnosti; to se prav dobro pozna iz njegovih izrazov, ki so dostikrat skrajno surovi napram delavstvu. Ko je tlačila slovenski proletarijat nemška buržuazija, se je vedno naglašalo, da bi delavstvo imelo ugodnejši položaj, če bi bili nastavljeni slovenski uradniki. Na žalost pa moramo ugotoviti, da danes pada bič slovenskih uradnikov še krutejšje kot nekdan po hrbtu tudi slovenskega proletarijata. Zakaj, ker ti slovenski uradniki so bili svoječasno nemškutarji, po prevratu pa so postali navidez idealni Slovenci in navdušeni Jugoslavlani. Trboveljska družba, ki je bila prej na Dunaju pan-germanska, se je v Jugoslaviji nacionalizirala, kjer njej tako kaže več dobriča, v notranjosti pa čuti isto kot nekdan, namreč brezpogojno za svoj žep.

Ravnatelj v Hrastniku se popolnoma strinja s šikanacijami Silvina Burgerja, četudi so ga svoječasno postavili rudarji na to mesto in je s solzami v očeh sprejemal to dobroto iz rok delavstva ter mu vsaj tačas kazal hvaležnost za to.

Toda razredno-zavedni proletarijat bo napravil konec tem šikanacijam in bo potom svojih organizacij obsodil vse hlapce buržuazije, ki nameravajo popolnoma zaslužiti proletarijat.

Več razredno-zavednih rudarjev.

Razno.

Progovni pazniki j. ž. so bili nastavljeni 1908. l. in sicer s 300 dnevi službe v letu. Prosti so bili vse praznike in nedelje. Ako je potreba nanesla, da je opravljal službo v tem času, je bil za to plačan posebej..., to je bilo nekdan. Zadnji čas pa je izdalo obratno ravnateljstvo j. ž. okrožnico pod št. 8134-VII-21, da morajo biti progovni pazniki vsak drugi praznik v službi in držati inspekcijo na celi progi. Seveda ga za to tudi še posebej plačajo (ne čudite se) za celi dan — 1 din. Se li vam državljanji cedijo sline po tako mastnem zaslužku, kakor ga ima ta vzvišena kategorija na južni železnici?

Kaj je ta progovni paznik? Opazite ga na progi med večjo skupino delavcev, ko nadzira najbolj zaničevanega in izkoriščenega med izkoriščanimi, to je prožnega delavca. Skrbeti mora v svojem rajonu, da so tračnice dovolj utrjene, izmenjani pragi in kretnice v dobrem stanju itd., torej skratka: on je odgovoren v prvi vrsti za železniški obrat v splošnem, lahko rečemo, da bi železnica ne eksistirala brez teh delavcev. V prvi vrsti je odgovoren on, šele potem pride prožni mojster.

Sedaj smo ugotovili veliko in težko odgovornost, ki jo nosi na svojih plečih progovni paznik. Sedaj pa povejmo, kako dobrohotni so gospodje na obratnem ravnateljstvu z nami. Dali so progovnim sekcijam po 5000 dinarjev remuneracije za kidanje snega za leto 1921-22. Seveda tako, kakor povsod, so spravili ta denar gospodje, ki sneg in njegove posledice poznajo samo iz knjig. Mi pa, ki smo skakali od kretnice do kretnice, čestokrat po 36 ur skupaj, da se je vzdrževal promet, smo pa dobili, poslušajte — prehlajenje in največjo mržnjo do službe in do naših tako dobrih gospodov. Dinarje oziroma remuneracije so pa pobasali vrag si vedi kdo. Konstatiramo, da progovni paznik ni dobil nobeden nič. Vsaka kategorija ima še zraven svoje plače ali kilometrino ali kako pavšalirungo — za nas je to izključeno. Nas ne pozna nikdo drug, kakor božja narava s svojimi blagoslovit: dežjem, snegom, vročino in mrazom. Pa kaj se hočemo jokati in vzdihovati. Nas ne reši nobeno kolebanje! Tovariši in sodrugi, kličemo vam glasno, nazaj v naše bojovne strokovne organizacije! Tam je dana možnost, da se upremo vsem našim pijavkam in parazitom. Čudno se nam samo zdi, da še sploh opravljamo službo zastoj. Živini moraš dati hrane, da ne pogine, ali človek je višji od živine, zato dela tudi brez hrane, ima dar govora, pa molči, dar razuma, pa ne razmišlja. Tema in molk vsepovsod, zato se nam tudi tako godi. **Progov. pazniki.**

Protestni shod „Zveze delovnega ljudstva“ proti zavlačevanju volitve ljubljanskega župana.

V nedeljo, dne 14. t. m. se je vršil v veliki dvorani hotela »Union« protestni shod, ki ga je sklicala »Zveza delovnega ljudstva«. Dvorana je bila nabito polna. Udeležilo se je shoda čez 3000 ljubljanskih volilcev. Govorili so: tov. Kremžar, sodr. Čelešnik, sodrug Marcel Zorja in sodr. Kremžar. V ostrih besedah so vsi govorniki protestirali proti nezakonitemu zavlačevanju volitve župana. Kazali so na velikansko gospodarsko in socialno škodo, ki jo ima ljubljansko prebivalstvo vsled tega zavlačevanja. Vsi govorniki so povdarjali neomahljivo voljo ljubljanskega ročnega in duševnega proletarijata, ki stoji in bo stal tudi v bodoče trdno za svojim gospodarskim in socialnim komunalnim programom, ki tvori podlago vsega delovanja Zveze delovnega ljudstva. Burno odobravanje ti-sočglave množice je bil viden izraz mišljenja ljubljanskega proletarijata ki hoče tudi v bodoče ostati v enotni fronti na podlagi programa Zveze delovnega ljudstva. Ravno tako je bila z burnim odobravanjem sprejeta na znanje izjava tov. Kremžarja, ki je v imenu krščansko - socialnega delavstva

povdarjal, da bodo storili vse, da za-
branijo tudi pri volitvah v parlament
izvolitev buržoaznega poslanca.

Na predlog občinskega svetovalca
g. Fr. Kremžarja je shod soglasno med
velikim odobravanjem sprejel sledečo
resolucijo:

Večlisočglava množica ljubljanskih
volilcev »Zveze delovnega ljudstva« na
svojem protestnem shodu v velik idvo-
rani »Uniona« z največjo energijo in
ogorčenjem protestira proti zavlačeva-
nju sklicanja in konstituiranja novega
od ljudstva potom zakonitih volitev iz-
branega občinskega sveta in zahteva
od pokrajinske uprave, da se mora ne-
upravičeno zavlačevanju, ki krši
avtonomijo ljubljanske občine, napra-
viti takoj konec in brez odlašanja skli-
cati občinski svet. To zahtevajo go-
spodarske koristi občine same ter nje-
nih prebivalcev. Shod izjavlja, da z vso
doslednostjo vztraja na delovnem pro-
gramu ZDL in se bo proti vsakemu na-
siliu nad zakonitim občinskim svetom
boril s tem, da bo dalje časa vzdržala
njegova železna volja, da ima ljubljans-
ki občini enkrat za vselej vladati de-
lovno ljudstvo, kot pa vsak manevar
in nezakonito postopanje režima.

Zborovalci so nato soglasno izvo-
lili deputacijo, sestoječo iz s. Fabjan-
čiča, tov. Kremžarja in s. Slovše, da se
poda k g. Ivanu Hribarju in od njega
terja odgovor, zakaj se tako dolgo za-
vlačuje potrditev novoizvoljenega
ljubljanskega občinskega sveta.

Nato se je shod zaključil. Tisočeri
zborovalci so spremili v dolgem spre-
vodu po Miklošičevi cesti, Dalmatinovi
ulici, Dunajski, Aleksandrovi in Bleiwei-
sovi cesti deputacijo do vladnega po-
slojja. Ko se je deputacija vrnila iz po-
krajinskega predsedništva, je g. Fr.
Kremžar sporočil množici, da se je po-
krajinski namestnik Ivan Hribar odpe-
ljal pred 10 minutami, dr. Baltič pa tu-
di ni bil navzoč, dvorni svetnik Krem-
menšek pa da je izjavil, da bo sporočil
zahteve zborovalcev pokrajinskemu na-
mestniku. Govoril je še s. Fabjančič, ki
je tudi množico pozval, naj se mirno
razide. Med živahnimi protesti proti
postopanju so se nato zborovalci začeli
razhajati.

Ko se je večina že razšla, se je pa
po Erjavčevi cesti pripeljal pokrajinski
namestnik g. Ivan Hribar v avtomobilu.
Deputacija se je takoj vrnila ter bila
sprejeta po g. namestniku.

Deputacija, v katere imenu je go-
voril urednik Kremžar, je razložila g.
namestniku namen zborovanja, prote-
stirala proti temu, da obč. svet še ni
sklican, povdarjala, da to pomeni krši-
tev mestne avtonomije ter gospodarsko
škodo mesta in prebivalstva, ter žele-
la pojasnila, zakaj se zadeva zavlačuje.
Namestnik Hribar je odgovoril, da
sprejme izjavo deputacije na znanje ter
da bo o tem poročal v Beograd, ki
bo odločil. Nato je deputacija pripom-
nila, da bi to pomenilo, da so merodaj-
ni za zavlačevanje politični in ne
stvarni razlogi, kar pa je namestnik za-
nikal, češ da le pritožba še ni rešena.
Deputacija je nato omenila, da rešitev
pritožbe spada v delokrog pokrajinske
uprave in ne osrednje vlade. Namest-
nik je nato dejal, da današnji shod ZDL
pomeni zanj novo dejstvo, ki bo o njem
poročal v Beograd. Današnji nastop bo
brez dvoma vplival na končno odloči-
tev. Dejal je da se bo na spomlad mor-
da lahko pričelo delo in da ni še nič
zamujeno. Občinski svet bo itak moral
delati skupno s pokrajinsko upravo, ki
mu bo morala dovoljevati kredite.

Nato se je deputacija poslovila. Zu-
naj je zopet čakala velika množica ljud-
stva, kateri je g. Fr. Kremžar kratko
pojasnil uspeh deputacije ter jo pozval,
naj se mirno razide. Množica se je na-
to med viharimi klici razšla.

NAZNANILO.

V Delavskem domu na Turjaškem
trgu št. 2 v Ljubljani se bo s 22. janu-
arjem otvorila delavska gostilna. Do-
bila se bodo vedno gorka in mrzla je-
dila in brezalkoholne pijače, kakor tu-
di kava, čaj itd. Na razpolago bodo
obiskovalcem tudi vsi delavski in mno-
gobrojni drugi časopisi. — Delavci!
Obiskujte edino svojo delavsko go-
stilno!